

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Programi ruralnog razvoja – prva pomoć ili prvi znakovi oporavka?”

(samoinicijativno mišljenje)

(2016/C 013/14)

Izvjestitelj: Tom JONES

Suizvjestitelj: Joana AGUDO I BATALLER

Dana 22. siječnja 2015., sukladno članku 29. stavku 2. Poslovnika, Europski gospodarski i socijalni odbor odlučio je izraditi samoinicijativno mišljenje o temi:

„Programi ruralnog razvoja – prva pomoć ili prvi znakovi oporavka?”

(samoinicijativno mišljenje).

Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i zaštitu okoliša, zadužena za pripremu rada Odbora o toj temi, Mišljenje je usvojila dana 13. srpnja 2015.

Europski gospodarski i socijalni odbor Mišljenje je usvojio na svom 510. plenarnom zasjedanju održanom 16. i 17. rujna 2015. (sjednica od 17. rujna), sa 192 glasa za, 3 protiv i 10 suzdržanih.

1. Zaključci i preporuke

1.1. EGSO pozdravlja stalnu predanost EU-a, država članica i regija rješavanju nekih od problema s kojima se suočavaju ruralna područja kroz Program ruralnog razvoja vrlo široke primjene. Priznaje napore Komisije i vladinog osoblja u izradi novog programa. Međutim, zbog činjenice da se mnoge zapostavljene regije suočavaju s ozbiljnom krizom, postoji nezadovoljstvo u vezi s kašnjenjem u podnošenju, odobravanju i pokretanju programa u brojnim državama i regijama. Stoga preporučujemo Komisiji da zajedno s državnim i regionalnim vlastima zatraži neovisnu reviziju ovog procesa kako bi se izbjegla buduća kašnjenja novog programa.

1.2. Program ruralnog razvoja ovisi o učinkovitosti načela partnerstva. Ključna je zajednička odgovornost dionika iz javnog i privatnog sektora, socijalnih partnera i nevladinih organizacija za program, u skladu s obvezama iz Ugovora i drugim obvezama. EGSO napominje da je postignut napredak u vezi s preuzimanjem odgovornosti u odnosu na prošle programe, ali da diljem EU-a partnerstvo i dalje nije na jednakoj razini.

1.3. Uloga nadzornih odbora mora biti transparentna. Članovi moraju iskazati odlučnost pri nadziranju ciljeva i imati pristup financijskim smjernicama. Članstvo bi trebalo obuhvatiti sva područja, s mogućnošću predstavljanja interesnih skupina kada je to potrebno.

1.4. U skladu s Uredbom (EU) br. 1303/2013, a posebno njezinim člankom 5. o partnerstvu i upravljanju, EGSO vjeruje da bi Komisija trebala pratiti njezinu primjenu tijekom pripreme Sporazuma o partnerstvu i provedbe programa, sudjelujući i u odborima za praćenje.

1.5. Odbor pozdravlja raznolikost programa koji se temelje na lokalnim potrebama i prioritetima kao i rastuću primjenu modela lokalnog razvoja kojim upravlja zajednica (CLLD) radi poticanja što većeg uključivanja zajednice. Treba širiti najbolje prakse učinkovitog korištenja modela.

1.6. Proračunska ograničenja podrazumijevaju komplementarnu ulogu, bez preklapanja, ostatka proračuna za ZPP. Preporučujemo maksimalno korištenje vladinih, privatnih i dobrovoljnih izvora sufinanciranja te vođenih postupaka za podnositelje zahtjeva. Upravljačka tijela trebala bi olakšati pristup kohezijskoj politici i drugim europskim investicijskim fondovima u kojima projekti ispunjavaju šire kriterije.

1.7. Kao što je EGSO već primijetio ⁽¹⁾, 15 država članica prenosilo je sredstva iz izravnih plaćanja u programe ruralnog razvoja, dok su u još pet država članica sredstva prenošena iz drugog u prvi stup. Obje su mogućnosti legitimne – budući da su ih dopustili suzakonodavci – ali nemaju istu vrijednost: programi ruralnog razvoja za cilj imaju uravnoteženiji teritorijalni razvoj u svakoj od regija EU-a. Preporučuje se izrada studije o dosljednosti i učinkovitosti takve fleksibilnosti, uključujući i njezin učinak na tržišno natjecanje u okviru jedinstvenog tržišta.

1.8. Određivanje prioriteta u potrošnji znatno će se razlikovati diljem država i regija. U ovom Mišljenju ističe se važnost održivog razvoja gospodarskih aktivnosti, okoliša i socijalne pravde, s velikim naglaskom na davanje dodane vrijednosti zemljišnim resursima. Preporučujemo da Komisija napravi srednjoročnu analizu napretka prema ciljevima za gore navedene prioritete, uz istodobno ispunjavanje postojećih obveza. Vlasti bi trebale biti u stanju napraviti prilagodbe kako bi omogućile nove projekte u svrhu uspješnog dovršavanja programa i kako bi se izvukle pouke za sve naknadne politike regionalnog okvira.

1.9. Postoji ozbiljna zabrinutost da se programima ruralnog razvoja neće uspjeti postići bolja teritorijalna kohezija. Što su područja udaljenija i gospodarski zapostavljenija, kako unutar država i regija tako i među njima, to im više nedostaje strukturna sposobnost kapitaliziranja dostupnih fondova i potpore. Nužna su daljnja ciljana sredstva za duža razdoblja, uključujući ona za prekogranično mentorstvo, projekte bratimljenja, izgradnju kapaciteta savjetodavnih struktura i inovativne zajmove i investicije za privatna poduzeća i poduzeća socijalne ekonomije.

1.10. Odbor priznaje afirmirani model LEADER i potiče mreže za ruralni razvoj koje financira Komisija u svrhu daljnjeg širenja dobrih praksi.

1.11. U svim programima jasno je istaknuto očuvanje radnih mjesta i stvaranje novih mogućnosti zapošljavanja u ruralnim područjima, kao i važnost ulaganja, razmjene znanja, osposobljavanja, mentorstva i stvaranja čvršćih veza s istraživačkim ustanovama. Važne su i mjere kojima se mlade potiče na to da svoju budućnost potraže u ruralnim područjima, kao i mjere za olakšavanje integracije svih ljudi s posebnim potrebama ili s tjelesnim ili mentalnim oštećenjima. Financijski poticaji kojima se podupire generacijska obnova od presudne su važnosti. Povrh toga, osnovne i srednje škole u ruralnim sredinama moraju biti svjesnije tradicionalnih i promjenjivih potreba za vještinama u svojim područjima.

1.12. Treba riješiti pitanje planiranja sukcesije i uskladiti mogućnosti koje programi ruralnog razvoja nude za testiranje poslovnih modela s nacionalnim ili regionalnim pravilima o prijenosu sredstava. Mobilnost radne snage se potiče ako se pritom pruža kvalitetno osposobljavanje i poštovanje prava u pogledu zapošljavanja.

1.13. Doprinos žena uspjehu ovog programa treba odrediti kao poseban cilj te ga podržati. Njihova uloga u tome da ljudi ostanu živjeti u ruralnim područjima od presudne je važnosti, ne samo u smislu diversifikacije i prerade poljoprivrednih proizvoda, nego i u smislu doprinosa koji daju lokalnom teritorijalnom razvoju stvaranjem prilika za obrtničke djelatnosti i ruralni turizam te kao glavna pokretačka snaga za inovacije.

1.14. Mjere za poboljšanje okoliša, ekosustava i kulturnog krajolika su dobrodošle. Podrška lokalnim proizvodima i njihovom ispravnom etiketiranju, aktivnostima ruralnog turizma i lokalnim programima malog opsega za obnovljive energije trebala bi donijeti održivu korist gospodarstvu i zajednici. Ruralna obnova moguća je samo ako je podupiru učinkovita i profitabilna poljoprivredna, šumarska i ruralna poduzeća. Bit će potreban dodatan napor za poboljšanje razumijevanja između poljoprivrednika i vlasnika šuma koji proizvode hranu ili obnovljive sirovine, ekološke proizvode i proizvode za rekreaciju, i sve heterogenijih europskih korisnika.

⁽¹⁾ Informativno izvješće o provedbenim mjerama ZPP-a, EESC-2015-01409.

1.15. Rješavanje učinaka klimatskih promjena na poljoprivredu i šumarstvo i obrnuto, prioriteti su u programima. Projekti hvatanja ugljika, poboljšanja kvalitete vode i tla, smanjenja emisija, obogaćivanja ekosustava i razvoja kružne ekonomije su dobrodošli. Poboljšanja moraju biti dugoročna i znanstveno izmjerena u više različitih agroekoloških i drugih programa te integrirana u proizvodnju.

1.16. Otklanjanje socijalne nepravde ovisi o širim vladinim i europskim fondovima i politikama, uključujući pružanje bolje internetske veze i usluga prijevoza i obrazovanja.

1.17. Gospodarska obnova seoskih zajednica je ključna te bi uključenost svih stanovnika ruralnih područja u programe ruralnog razvoja trebala biti ispitana. Sudjelovanje civilnog društva i poduzetništva ključni su za održivost ruralnih područja.

2. Uvod

2.1. Ruralna je Europa žila kucavica svih europskih građana, a ne samo onih koji u njoj žive i rade. Ona Europi pruža sigurne zalihe hrane, drvene građe, minerala i vode. Uz to pruža i raznolikost staništa, energiju iz obnovljivih izvora, prostor za rekreaciju, povijesne krajolike, obrte i prije svega ljude iz mnoštva kultura i s nizom vještina. Otprilike 115 milijuna (23 %) građana Europske unije ulazi u kategoriju onih koji žive u ruralnim područjima.

2.2. Međutim, ruralna se područja uvelike razlikuju u pogledu gospodarskog napretka i društvene kohezije. Neka su imućna i dinamična, dok su druga krhka, izlomljena i okarakterizirana smanjenjem broja stanovništva. Mnoga su bogata resursima, no financijski siromašna te ih odlikuju rijetka naselja s ograničenim pristupom javnim službama. To se posebice odnosi na udaljenije i planinske regije i otoke. Neumoljivo je gravitacijsko stremljenje moderne gospodarske i socijalne djelatnosti prema gradovima. Iz tog je razloga vladama teško osigurati održivost ruralnih zajednica, posebice ako provode neprikladna urbana rješenja. Mobilnost i slobodno kretanje osoba temeljna su načela Europske unije. Međutim, ta načela imaju neželjene posljedice za najsiromašnije ruralne regije jer ih napušta previše ljudi, posebice mladih, očekujući bolje izgleda za život bez povratka u te regije.

2.3. Europi je potrebna vizija za obnovu povjerenja u ruralno blagostanje koja će biti utemeljena na zelenom rastu, promicanju kružnog gospodarstva, boljem razumijevanju potreba zajednice i pametnijim uslugama podrške. U ovom Mišljenju nastoji se riješiti pitanje zašto su stope uspjeha različite te kakvi su izgledi za stvarna poboljšanja tijekom novog programa financiranja. Izvlače li se lekcije za tri stupa održivog razvoja, gospodarstva, okoliša i socijalne pravde? Postoji li među svim dionicima stvarni osjećaj odgovornosti i partnerstva?

3. Opće napomene

3.1. Države članice i regije provode niz mjera za ponovno uspostavljanje ravnoteže ruralno-urbanih gospodarskih prilika i stabilizaciju društvene kohezije, dok Europska unija, uz pomoć prvog (Uredba (EU) br. 1307/2013) i drugog stupa (Uredba (EU) br. 1305/2013) Zajedničke poljoprivredne politike te strukturnih i kohezijskih fondova, ulaže kontinuirane napore kako bi zaustavila pad, iako s ograničenim i promjenjivim uspjehom. Trenutna podrška EU-a ruralnom razvoju, financirana iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) koji je osnovan Uredbom (EU) br. 1306/2013, procjenjuje se na 95,6 milijardi eura prije prijenosa između stupova, što predstavlja 23 % proračuna Zajedničke poljoprivredne politike.

3.2. Programi Unije u financijskom razdoblju 2014. – 2020. utemeljeni su na godinama iskustva u tome što funkcionira, a što ne. Komisija podržava Europsku mrežu za ruralni razvoj (ENRD) i Europsko inovacijsko partnerstvo za poljoprivrednu produktivnosti i održivost (EIP-AGRI) u promicanju dobrih praksi i inovativnih rješenja, a EGSO preporučuje jačanje tih napora na svim razinama. Određene se lekcije mogu naučiti i iz najboljih praksi drugih pružatelja financijskih sredstava.

3.3. Iako su proračuni manji od nekih drugih proračuna Europske unije moguće je pametno djelovati i povećati ih pomoću sufinanciranja iz vlade ili nekih drugih izvora. Programi trebaju biti komplementarni resursima prvog stupa i povezani s drugim izvorima financiranja, kad je to prikladno, na način da čine skladnu birokratsku infrastrukturu koja podnositeljima zahtjeva omogućuje brzo reagiranje te mentorsku podršku savjetodavnih agencija i lokalnih tijela nadležnih za planiranje.

3.4. Sastavnice programa fleksibilne su i dovoljno lokalne da mogu djelovati u skladu sa stvarnim potrebama zajednica. Model LEADER uvodi zajedničku odgovornost i pozitivne rezultate tamo gdje su najučinkovitiji i najuspješniji. Tehnička podrška za sve dionike u kombinaciji s mentorstvom i obukom od ključne je važnosti za sve projekte i inicijative.

3.5. Međutim, najugroženija područja imaju problema s ostvarivanjem stvarnih poboljšanja pomoću kratkoročnih programa zbog manjka poslovnih resursa, loše infrastrukture, manjka iskustva s vodstvom u zajednici te ograničenog pristupa drugim ulaganjima. Za bolju teritorijalnu koheziju potrebno je posvetiti više pažnje tim područjima na način na koji je to učinjeno u sklopu prethodnog 1. cilja strukturnih i kohezijskih programa financiranja.

3.6. Komisija je izdala nove financijske uredbe za razdoblje 2014. – 2020. koje bi upravljačka tijela i nadzorni odbori trebali jasno razumjeti i provesti bez povećanja birokratskog opterećenja za podnositelje zahtjeva u projektu. U tom je pogledu Europski revizorski sud u svojim izvješćima ⁽²⁾ u vezi s programskim razdobljem 2007. – 2013. i zakonodavnim okvirom za razdoblje 2014. – 2020. dao prijedloge za osiguravanje veće vrijednosti za novac.

3.7. U postupku pripreme i odobravanja brojnih novih programa bilo je ozbiljnih kašnjenja unatoč obećanjima o pojednostavljivanju. To je veoma žalosno s obzirom na opasno stanje u mnogima od najsiriromašnijih ruralnih područja i na želju da ovi programi hitno doprinesu rješavanju problema niskih prihoda, nezaposlenosti mladih, loših javnih službi i utjecaja klimatskih promjena. U svibnju 2015. godine otprilike 57 % ⁽³⁾ regionalnih i nacionalnih programa još uvijek je čekalo odobrenje iako postoji nada da će se postupak dovršiti do kraja godine.

4. Savjetovanje i sudjelovanje dionika

4.1. EGSO naglašava važnost provedbe Uredbe (EU) br. 1303/2013 kojom se uspostavljaju opće odredbe o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu, Kohezijskom fondu, Europskom poljoprivrednom fondu za ruralni razvoj i Europskom fondu za pomorstvo i ribarstvo. Ističe posebnu važnost članka 5. o partnerstvu i upravljanju na više razina kojim je predviđeno da druga javna tijela te gospodarski i socijalni partneri koji predstavljaju civilno društvo budu uključeni. Stoga bi Komisija trebala nadzirati kako se Uredba primjenjuje u pripremi sporazuma o partnerstvu i u provedbi programa, između ostaloga i sudjelovanjem u nadzornim odborima za programe.

⁽²⁾ Posebna izvješća 22/2014, 23/2014, 4/2015, 5/2015.

⁽³⁾ Europska komisija, priopćenje za medije od 26. svibnja 2015., Usvajanje dodatna 24 programa ruralnog razvoja za poticanje poljoprivrednog sektora Europske unije i naših seoskih zajednica.

4.2. U ovom Mišljenju ispituje se razina uključenosti tijekom pripreme programa ruralnog razvoja iako su zaključci iz Mišljenja ograničeni zbog nedovoljnog broja i malog geografskog raspona odobrenih programa. Održala su se i tri savjetovanja ⁽⁴⁾, a široko je distribuiran i upitnik. Prvi odgovori pokazali su teritorijalno različito, no općenito bolje i zrelije zajedničko djelovanje vlada i nevladinih organizacija u odnosu na prethodne programe. Međutim, potrebno je uložiti više napora u širenje dobrih praksi zajedničkog djelovanja, uključujući izraženije korištenje komunikacijskih tehnologija za kontinuirani dijalog. Dijalog se u velikoj mjeri razlikuje između država i regija. Sporazumi o partnerstvu mogu biti simbolični, metodologija CLLD-a usvojena je samo u određenim područjima, dok istinsko uključivo savjetovanje završava na točki koja je bliže početku nego kraju postupka ⁽⁵⁾. Ima i primjera dobre prakse, i to obično tamo gdje je sličan angažman doveo do boljih rezultata u drugim političkim inicijativama ⁽⁶⁾.

4.3. Vlade ne mogu same ostvariti stvarnu promjenu koja je potrebna za jačanje ruralnih područja. One mogu pružiti zakonodavni okvir i okvir za planiranje, demokratsku odgovornost i bolje javne službe te biti pokretač financiranja. Međutim, oni koji stvaraju stvarnu promjenu za ljude i okoliš privatne su tvrtke, kvalificirani zaposlenici te poduzeća socijalne ekonomije i lokalne zajednice. Kako bi bili spremni uložiti vrijeme i resurse, ljudi moraju biti sigurni da zajednička vizija za bolju budućnost ruralnih područja može biti ostvarena, a ne otežana dugotrajnim birokratskim postupcima.

4.4. Kako bi bili uspješni, ekonomski i socijalni partneri trebaju resurse za kontinuirani angažman i suradnju sa svojim članovima i vladama. S obzirom da s vremenom planovi variraju i evoluiraju, mora postojati veći osjećaj zajedničke odgovornosti nad politikama i provedbom. Nadzorni odbori trebaju imati široko članstvo koje je informirano i sposobno učinkovito analizirati. EGSO je predan poticanju razvoja boljih modela partnerstva s civilnim i socijalnim partnerima ⁽⁷⁾.

5. Pružanje kratkotrajne pomoći ili programi za dugoročni opravak?

5.1. Naša savjetovanja ⁽⁸⁾ u Bruxellesu i Sjevernom Walesu potvrdila su da programi uključuju ciljeve za postizanje rezultata. Njih bi u pogledu stvarnog napretka i vrijednosti za novac periodički trebali ocijeniti Komisija, nadzorni odbori i dionici. Također bi trebalo ocijeniti je li prijenos sredstava između stupova bio učinkovit ili je pridonio većem geografskom i konkurentskom narušavanju.

5.2. Identificirane su tri probne teme za održivi razvoj: poduzetništvo i zapošljavanje, okoliš i socijalna uključenost.

Poduzetništvo i zapošljavanje

5.3. Iako se proračun za ZZZ smanjuje, dodatni zahtjevi za usklađenost plaćanja u prvom stupu koje upućuje Komisija rastu. Stoga je nužno da se programima ruralnog razvoja podupiru ulaganja u svrhu stvaranja konkurentnog poljoprivrednog i šumarskog sektora, također uz pomoć proizvoda s većom dodanom vrijednošću, boljeg marketinga, ojačanih kratkih lanaca opskrbe, brendiranja i razmjene znanja. Sveučilišta i visoke škole trebaju imati važnu ulogu u svojim regijama i u podupiranju regija u najnepovoljnijem položaju uz pomoć *twinninga* i mentorstava. Trebali bi surađivati s postojećim savjetodavnim službama za poljoprivrednike i ruralna područja u svrhu iskorištavanja fondova EU-a za

⁽⁴⁾ Dana 13. travnja u Bruxellesu, 21. svibnja u Bangoru u sjevernom Walesu i 9. lipnja 2015. u Helsinkiju.

⁽⁵⁾ Mišljenje „Ocjena savjetovanja Europske komisije s dionicima” (SL C 383, 17.11.2015., str. 57.).

⁽⁶⁾ Wales posjeduje zrelost koju stalno razvija u svojim postupcima savjetovanja. Ti postupci proizlaze iz ustavne obveze određene njihovim zakonom o decentraliziranoj vladi koji promiče održivi razvoj i partnerski odnos s volonterskim sektorom.

⁽⁷⁾ Članak 11. Ugovora iz Lisabona i Deklaracija iz Rige o socijalnoj platformi iz ožujka 2015.

⁽⁸⁾ Vidjeti bilješku 4.

istraživanje kako bi se odgovorilo na posebne lokalne potrebe. Programi ruralnog razvoja trebaju biti mostovi između podnositelja zahtjeva i Europskog investicijskog fonda te programa Obzor 2020., potičući primjenu znanosti na poljoprivredi i ruralnim pitanjima. Iako nisu izravno financirane iz programa ruralnog razvoja, škole imaju jasnu ulogu, posebice u ruralnim područjima, u rješavanju poslovnih potreba budućih generacija. Dani otvorenih vrata na poljoprivrednim dobrima, radno iskustvo i naukovanje, koji se financiraju iz drugih programa, ključni su za motiviranje školovane radne snage⁽⁹⁾. Formalna i neformalna obuka mora biti stručna, vezana uz poslovanje i odvijati se u lokalnoj zajednici kad god je moguće⁽¹⁰⁾.

5.4. Industrije poljoprivrede i šumarstva postoje u dinamičnom gospodarskom okruženju koje odlikuje globalizacija, brzi tehnološki napredak i rastući društvenih zahtjevi. Inovacije su ključni faktor za održavanje učinkovitosti i konkurentnosti poljoprivrednika i vlasnika šuma. Novoosnovano Europsko partnerstvo za inovacije (EIP-AGRI) vrijedan je alat koji je potrebno naširoko i brzo provesti. Potrebni su moderniji uvjeti financiranja kako bi se pokrenule i olakšale inovacije.

5.5. Jamstvo za mlade i slični programi u ruralnim područjima trebaju biti povezani s inicijativama programa ruralnog razvoja za izgradnju nade u napredovanje i ambiciju. Pružanje podrške mladim i novim poljoprivrednicima u vidu ulaganja i osposobljavanja je ključno. Glavni prioritet moraju biti projekti za podršku i zadržavanje mladih u ruralnim područjima. Mlade treba potaknuti da preuzmu odgovornost za mjere kako bi si pomogli. Ruralna područja trebaju bolji okvir za planiranje sukcesije⁽¹¹⁾ koji je zakonski pravedan, pristupačan te potiče međugeneracijske prijenose koji su održivi prilikom spajanja mladosti s iskustvom.

5.6. Uloga žena u poljoprivredi potpuno je priznata. Njihov je doprinos osmišljavanju i provedbi projekata neprocjenjiv i kao što pokazuje primjer Finske, ciljana savjetodavna podrška vodi do oslobađanja poduzetničkog potencijala⁽¹²⁾.

5.7. Ruralni turizam, obrtnička proizvodnja i poboljšanje inicijativa za zdravlje i rekreaciju zaslužuju podršku, kao i promidžbeni naponi festivala, događaja poput Royal Welsh Showa i Zelenog tjedna u Berlinu. Ponovno povezivanje grada i sela u promjenjivoj pluralističkoj Europi, kao i bolji pristup širokopojasnom internetu, nužni su za ruralna poduzeća i potrošače. Stvaranje regionalnih vrijednosnih lanaca predstavlja važnu priliku za obrte, poljoprivredu, turizam i trgovinu, te ruralna područja⁽¹³⁾. EGSO podržava predloženi Europski fond za strateška ulaganja (EFSU) te njegovu predanost pružanju podrške ruralnim projektima.

Okoliš

5.8. Utjecaj klimatskih promjena na poljoprivredu i šumarstvo istražen je u jednom od mišljenja⁽¹⁴⁾. Jedno od rješenja za povećanje proizvodnje korištenjem manje resursa i povećavanjem otpornosti na klimatske promjene jest podupiranje održivog jačanja poljoprivrede i šumarskog sektora. Potiče se moderno korištenje zemljišta kako bi se razvile aktivnosti za ublažavanje i suzbijanje posljedica klimatskih promjena i povećanje biološke raznolikosti, posebice poljoprivredno-

⁽⁹⁾ Velška poljoprivredna akademija (Welsh Agri-Academy) dobar je primjer osposobljavanja za vodstvo.

⁽¹⁰⁾ Mišljenje „Profesionalni razvoj i obuka u ruralnim područjima”, NAT/650 (još nije objavljeno u Službenom listu).

⁽¹¹⁾ Malcolm Thomas Review, Wales.

⁽¹²⁾ Mišljenje „Uloga žena kao pokretača razvojnog i inovacijskog modela u poljoprivrednim i ruralnim područjima” (SL C 299, 4.10.2012., str. 29.).

⁽¹³⁾ Mišljenje „Poljoprivreda i obrti” (SL C 143, 22.5.2012., str. 35.).

⁽¹⁴⁾ Mišljenje „Posljedice klimatske i energetske politike na poljoprivredni sektor i šumarstvo” (SL C 291, 4.9.2015., str. 1.).

okolišnim programima⁽¹⁵⁾. Potrebno je poticati recikliranje i kružnu ekonomiju⁽¹⁶⁾, dok je energija iz obnovljivih izvora⁽¹⁷⁾ dragocjeno ruralno dobro koje će, bude li se u njega mudro ulagalo, sve više doprinosti na gospodarskom, društvenom i ekološkom planu. Postoji istinski prostor za zajedničko vlasništvo i ulaganje zajednice ako se tehnološki poboljšaju skladištenje, logistika i infrastruktura.

5.9. EGSO naglašava važnost poljoprivredno-okolišnih klimatskih mjera koje su nadopuna ekologizaciji prvog stupa. Korisno je usmjeravati potporu na određene kriterije kao što su rizik od erozije tla, koncentriranje kopnenih staništa, vodeni slivovi i podrška za vrste koje zahtijevaju posebne postupke upravljanja. Međutim, zahtjevi za usklađenost ne smiju postati dodatna opterećenja. Mjerenje napretka zahtijeva pouzdan znanstveni temelj, uz istodobno shvaćanje da je za istinska poboljšanja potrebno duže razdoblje⁽¹⁸⁾.

5.10. Krajolik ruralne Europe prvenstveno je rezultat ljudskih aktivnosti i oblikovale su ga generacije ljudi koje su aktivno radile na proizvodnji hrane, drvene građe i izgradnji domova. Europski građani cijene njegovu raznolikost. Programi ruralnog razvoja trebaju imati ulogu u osiguravanju održivosti takvih kulturnih krajolika osiguravanjem prijenosa vještina i transparentno financiranih ruralnih aktivnosti koji pridonose takvom vrijednom mozaiku.

Socijalna uključenost.

5.11. Teško je definirati i precizirati nepravdu u ruralnom kontekstu. Kao što je ranije navedeno, karakteriziraju je razasuta naselja, mali broj stanovnika, dobna nejednakost, loše javne službe prijevoza i loša zdravstvena i socijalna skrb. Problem su niski prihodi, izolacija te loša kvaliteta stanovanja i tehnoloških usluga. U nekim područjima postoji poseban problem lošeg postupanja prema radnicima i njihovog iskorištavanja⁽¹⁹⁾; to osobito vrijedi za migrante i zahtijeva ulaganje većih napora da im se pomogne u integraciji i omogućiti pristup prikladnom strukovnom osposobljavanju.

5.12. Člankom 39. UFEU-a utvrđuje se pravedni životni standard za poljoprivrednu zajednicu kao jedan od najvažnijih ciljeva ZPP-a koji se postiže povećanjem produktivnosti, poticanjem tehnološkog napretka i osiguravanjem održivog razvoja poljoprivredne proizvodnje te optimalnim iskorištavanjem proizvodnih čimbenika. Prilikom oblikovanja Zajedničke poljoprivredne politike, UFEU priprema teren za razmatranje određenih karakteristika poljoprivredne aktivnosti, koje proizlaze iz društvene strukture poljoprivrede i iz strukturnih i fizičkih razlika između različitih poljoprivrednih regija.

5.13. Programi ruralnog razvoja pomažu stvoriti i učvrstiti izravne i neizravne poslove i u poljoprivrednom i u poljoprivredno-prehrambenom sektoru te također u manjoj mjeri pridonose gospodarskoj različitosti ruralnih područja. Međutim, programi regionalnog razvoja realno mogu samo u ograničenoj mjeri pridonijeti rješavanju strukturnih problema i nedostataka u javnim službama u ruralnim područjima.

⁽¹⁵⁾ Glastir (Wales), Stewardship (Engleska), Glas (Irska), Kulep (Bavarska).

⁽¹⁶⁾ Mišljenje „Zeleno gospodarstvo“ (SL C 230, 14.7.2015., str. 99.) i mišljenje „Poticanje kreativnosti, poduzetništva i mobilnosti u obrazovanju i osposobljavanju“ (SL C 332, 8.10.2015., str. 20.).

⁽¹⁷⁾ Studija EGSO-a o ulozi civilnog društva u provedbi Direktive EU-a o energiji iz obnovljivih izvora – Završno izvješće, EESC-2014-04780.

⁽¹⁸⁾ Vidjeti dokaze Sveučilišta Bangor – savjetovanja u Bangoru 21. svibnja 2015.

⁽¹⁹⁾ Mišljenje „Prekogranični rad u poljoprivredi“ (SL C 120, 16.5.2008., str. 19.).

5.14. Potrebni su druga državna sredstva i politike koje uključuju ruralna područja ili, još bolje, koje su posebno osmišljene za ruralna pitanja, uključujući programe za prijevoz unutar zajednice, energetska učinkovitost u domovima te mogućnosti ponovnog osposobljavanja u svrhu poticanja inovacija. Ipak, programe ruralnog razvoja također treba ocijeniti s obzirom na njihov doprinos socijalnoj pravdi pomoću pokazatelja predviđenih zakonodavstvom EU-a i drugih pokazatelja koje je potrebno uključiti za učinkovitiju ocjenu, poput onih za poticanje poduzeća socijalne ekonomije i projekata socijalne poljoprivrede koji rješavaju invalidnost, stvaraju radna mjesta i koriste višak poljoprivrednog zemljišta i građevina. Mnogo je više napora potrebno za pružanje potpore i poticanje uključivanja ljudi s hendikepom iz ruralnih područja da igraju veću ulogu u njihovim zajednicama.

5.15. Sela su ključna središta solidarnosti u zajednici. Obnova sela poticanjem malih poduzeća i poduzeća socijalne ekonomije, uz filantropsko djelovanje i volontiranje, trebala bi biti glavni prioritet za potrebe jačanja zajednica ⁽²⁰⁾, što se pokazalo u Finskoj, a određeno je kao prioritet u programu ruralnog razvoja Walesa ⁽²¹⁾.

Bruxelles, 17. rujna 2015.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Henri MALOSSE

⁽²⁰⁾ Vijeće Walesa za dobrovoljni rad (*Wales Council for Voluntary Action, WCVA*) – Fond za aktivno uključivanje i SOS selo – Velika lutrija – Wales, WCVA.

⁽²¹⁾ Program ruralnog razvoja Walesa (MO7).